



METSÄHALLITUS



Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin



RURAL 2020

Lauhanvuori region Geopark-alueeksi -hankkeen

Perhoslajistoseelvitys 2017



Luumittari - *Aspitates gilvaria*

Johdanto

Geopark on UNESCO:n myöntämä status merkittävää geologista perintöä sisältäville alueille. Geopark-statuksen saavuttamiseksi ja toiminnan kehittämiseksi alueella toteutetaan hanke, jonka yhtenä osatavoitteena on selvittää luonnonarvoja ja uhanalaisten eliölajien esiintymistä alueella. Lauhanvuoren alueen Geopark-jäsenyyttä haetaan syksyllä 2018.

Lauhanvuoren Geopark-hankealueen keskeinen teema on suo, ja suoympäristön hallitsevuus heijastuu myös alueen perhoslajistoon. Koska luonnontilaisten soiden väheneminen ja sirpaloituminen ovat johtaneet useiden suoperhoslajien taantumiseen, perhosselvitys kohdistettiin erityisesti uhanalaisten (Rassi ym. 2010 mukaan) perhosten esiintymisen ja elinvoimaisuuden selvittämiseen hankealueella. Ennakkotietojen perusteella Lauhanvuoren Geopark-hankealue on perhoslajistoltaan arvokas. Merkittävimmät uhanalaisten perhosten esiintymät sijaitsevat Kauhaneva-Pohjankankaan ja Lauhanvuoren kansallispuistoissa, sekä Hämeenkaan harjoitus- ja monikäyttöalueella. Geopark-hankealueen geologisen perinnön suojelu, kestävä kehitys sekä lajien suojelu tukevat erinomaisesti toistensa tavoitteita, kansainvälisestikin merkittävässä mittakaavassa.

Aineisto ja menetelmät

Geopark-hankealueen perhoslajistoselvityksen maastotyöt tehtiin 6.6. - 27.7.2017 välisenä aikana. Lajistoselvitys tehtiin haavimalla ja toukkien syömäjälkiä tutkimalla, sillä valtaosa kohdelajeista on joko päiväaktiivisia tai toukkana helpoimmin havaittavia. Monilla perhoslajeilla yksilönkehitys viivästyi kolean kevään ja alkukesän johdosta huomattavasti, mikä osaltaan vaikeutti muutamien lajien löytämistä ja havainnointia. Havainnointi kuitenkin ajoitettiin perhosten aktiivisuuden kannalta suotuisiin olosuhteisiin.

Alueen laajuuden johdosta kartoitettavaksi valikoitiin kymmenen sellaista kohdetta, joissa on joko tehty aiemmin havaintoja uhanalaisista perhoslajeista, tai joissa biotooppi vaikutti muutoin huomionarvoisille lajeille sopivalta. Käytännössä tavoitteena oli varmistaa tunnettujen esiintymien elinvoimaisuus ja toisaalta etsiä hyviltä biotoopeilta uusia populaatioita ja lajeja. Tausta-aineistoina tässä selvityksessä käytettiin ympäristöhallinnon Hertta/Eliölajit-tietojärjestelmää ja Luonnontieteellisen keskusmuseon ylläpitämää hyönteistietokantaa.



Rämehopeatäplä - *Boloria eunomia*

Tulokset

Hankealueen soilla esiintyy kaksi voimakkaasti taantunutta ja uhanalaista perhoslajia: erittäin uhanalainen suovenhokas *Nola karelica*, sekä vaarantuneeksi luokiteltu luumittari *Aspitates gilvaria*. Tutkitut suokohteet ovat jokseenkin laajoja ja luonnontilaisia, mikä ilmeni myös tavallisempien suoperhosten runsautena. Esimerkiksi rämehopeatäplä *Boloria eunomia* oli paikoin ilahduttavan runsaslukuinen. Myös saraikkoniittysilmä *Coenonympha tullia* ja rahkahopeatäplä *Boloria frigga* löytyivät lähes jokaiselta tutkitulta kohteelta. Hankealueen selvityskohteista useat vaikuttavat perhoslajistoltaan luonnontilaisilta. Taulukossa 1 on listattu kaikki alueella havaitut uhanalaiset perhoslajit, sekä muutamia muita mielenkiintoisia lajihavaintoja. Näistäkin lajeista monet, esimerkiksi pikkutupsukas (*Orgyia antiquoides*), varhain keväällä lentävä koivukehrääjä (*Eriogaster lanestris*) ja nopealiikkeinen kanervayökkönen (*Anarta myrtilli*) ovat melko harvalukuisia, vaikeasti havainnoitavia ja paikallisia.

Hämeenkaan harjoitusalueella tarkastettiin rauhoitetun hietaneilikan (*Dianthus arenarius*) kaksi tunnettua esiintymispaikkaa. Kiireellisesti suojeltava ja erittäin uhanalaiseksi luokiteltu hietaneilikkavyökoi *Caryocolum schleichi* esiintyy näissä paahdeympäristökohteissa elinvoimaisena. Samoilta biotoopeilta havaittiin myös mm. ajuruoholla elävät korukaitakoi *Eulamprotes superbella* ja timjamijäytäjäksi *Scrobipalpa artemisiella*, jotka kumpikin on luokiteltu vaarantuneeksi. Paahdeympäristössä eläviä lajeja uhkaa ensisijaisesti niiden elinympäristön umpeenkasvu.

Taulukko 1. Alueella havaitut uhanalaiset perhoslajit ja joitakin muita mielenkiintoisia perhoshavaintoja.

Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	UHEX	Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	UHEX
<i>Caryocolum schleichi</i>	Hietaneilikkavyökoi	EN	<i>Lycaena hippothoe</i>	Ketokultasiipi	NT
<i>Nola karelica</i>	Suovenhokas	EN	<i>Papilio machaon</i>	Ritari	LC
<i>Aspitates gilvaria</i>	Luumittari	VU	<i>Eriogaster lanestris</i>	Koivukehrääjä	LC
<i>Eulamprotes superbella</i>	Korukaitakoi	VU	<i>Saturnia pavonia</i>	Riikinkukkokehrääjä	LC
<i>Scrobipalpa artemisiella</i>	Timjamijäytäjäksi	VU	<i>Boloria frigga</i>	Rahkahopeatäplä	LC
<i>Clepsid pallidana</i>	Suoamukääriäinen	NT	<i>Boloria aquilonaris</i>	Suohopeatäplä	LC
<i>Rhagades pruni</i>	Rämeviherasiipi	NT	<i>Orgyia antiquoides</i>	Pikkutupsukas	LC
<i>Oeneis jutta</i>	Rämekylmänperhonen	NT	<i>Boloria eunomia</i>	Rämehopeatäplä	LC
<i>Pyrgus centaureae</i>	Suokirjosiipi	NT	<i>Anarta myrtilli</i>	Kanervayökkönen	LC
<i>Merrifieldia leucodactyla</i>	Ajuruohosulkanen	NT	<i>Pyrgus malvae</i>	Mansikkakirjosiipi	LC

Tulosten pohdinta ja johtopäätökset

Lauhanvuoren Geopark-hankealueen keskeinen voimavara on pitkään kypsynyt suomalainen suo. Perhoshavaintojen runsauden perusteella hankealueen geologisen perinnön vaaliminen on elintärkeää myös suolla viihtyvillä perhoslajeille. Suoympäristöön erikoistuneet perhoslajit ovat tällä hankealueella elinvoimaisia, vaikka sinänsä vähäravinteinen neva ja räme ei perhosille suotuisaa ympäristö olekaan. Vaativimpien lajien menestymiseen vaikuttavat positiivisesti suobiotoopille ominaiset pienilmasto-olosuhteet sekä yhtenäisen suoalueen heterogeisuus.

Tulevaisuudessa hankealueen arvo perhoslajien suojelulle voi edelleen nousta, jos eteläisempien suoperhoslajien levinneisyysalue laajenee ilmastonmuutoksen myötä pohjoisemmaksi. Tällaisia lajeja voisivat olla esimerkiksi rämekarvajalka (*Gynaephora selenitica*), rämekulmumittari (*Idaea muricata*) tai rämelehtimittari (*Scopula virgulata*). Maanlaajuisesti suoperhosten taantuminen jatkunee, mikä myös osaltaan lisää laadukkaan suojelualueen arvoa lajistolle.

Myös paahteisilla hietaneilikkaharjuilla on oma geologinen perintönsä. Harjuilla esiintyy rauhoitetun hietaneilikan ohella runsaasti ympäristöstä erottuvaa, matalaa kasvilajistoa, esimerkiksi ajuruohoa (*Thymus serpyllum*), sianpuolukkaa (*Arctostaphylos uva-ursi*) ja kissankäpälää (*Antennaria dioica*). Vaativimmat paahtealueiden hyönteislajit, myös perhoset, ovat kaikki tiukasti sidoksissa näihin kasvilajeihin. Nämä lajit arvostavat maaperän kulumista ja kuumaa auringonpaistetta, mutta ne eivät kestä toisten kasvien aiheuttamaa varjostusta. Paahterinteiden umpeenkasvu tulee vastaisuudessaakin estää vesakkoa säännöllisesti raivaamalla ja sammalta poistamalla. Tunnettujen hietaneilikkaesiintymien elinvoimaisuudesta huolehtiminen on ensiarvoisen tärkeää, koska lajille sopivat ympäristölaikut sijaitsevat etäällä toisistaan ja levittäytyminen uusille paikoille (ainakaan omin voimin) on siksi hyvin epätodennäköistä.



Hietaneilikka (*Dianthus arenarius*)